

Zastosowanie metody projektu dydaktycznego w kształceniu gimnazjalnym

The use of the didactic project in gymnasium teaching

ILONA ŻEBER-DZIKOWSKA

Summary. For most of the teachers, the educational project is a multi-methodological way of teaching, it means that it uses many methods of teaching in the didactic process; it shapes many skills as well as integrates the knowledge of different disciplines (subjects). In the project, the student's individual work plays the most important role in order to realize definite tasks or enterprises. The content-related research conducted among teachers showed that the educational project dealing with the regional subject matters is an essential element of teaching, moreover, it is a willingly used form of cooperation with students. The subject matter realized in the form of teaching is, to some extent, limited and everything should be done to broaden and extend it so as to avoid basing the subject matters of regional projects only on sights of the nearest area, but to base them on eco-development and regional economy.

It is good that the strategy of the project is popular with teachers as well as it is willingly employed in the didactic and educational processes, moreover, it is positively referred to by students.

Key words: educational project, multi-methodology, teaching methods, individual work, regionalism, education in gymnasium, pro-social values.

Dr Ilona Żeber-Dzikowska, Pracownia Dydaktyki Biologii i Ochrony Środowiska, Instytut Biologii, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, e-mail: sdzikowski@sniadek.pl

WSTĘP

Pojęcie „projekt” w literaturze pedagogicznej po raz pierwszy pojawiło się w Stanach Zjednoczonych z początkiem XX wieku. Stworzone i proponowane w USA projekty zwykle ukierunkowane były na powstanie określonych produktów, a przede wszystkim ich praktyczne wdrażanie w takich działach gospodarki, jak przemysł i rolnictwo. W takim znaczeniu projekt był znany i funkcjonował od dawna w Polsce.

Nowy wymiar pojęciu „projekt” nadała filozofia i pedagogika J. Deweya. Uważał on, że wykorzystywanie tej strategii w szkolnictwie wzbudza u młodzieży zainteresowania, ukierunkowuje na określoną dziedzinę, pomaga w rozwoju, pobudza do twórczego myślenia i ułatwia zdobywanie umiejętności łączenia praktyki z teorią, a dodatkowo pomaga funkcjonować w społeczeństwie.

W ten sposób zrodził się postulat przebudowy metod nauczania w szkole i wprowadzenie do niej „metody projektów”. Przedsięwzięcie to stało się popularne w Niemczech, Danii, Polsce oraz Wielkiej Brytanii.

Współcześnie, kiedy instytucja szkolnictwa ma za zadanie nie tylko uczyć, ale także wychowywać, strategia projektu została odkryta na nowo. W Polsce cieszy się dużym uznaniem i szerokim zainteresowaniem zarówno w kręgu nauczycielskim, jak i uczniowskim. Pedagodzy coraz częściej i chętniej wprowadzają tę strategię do procesu nauczania, ponieważ istnieje przekonanie, że dzięki niej młodzież uczy się ściśle określonych wiadomości, a przy okazji zdobywa inne istotne umiejętności.

Projekt edukacyjny jest skuteczną, ciekawą i efektywną metodą nauczania. Najważniejszą rolę w tej metodzie odgrywa samodzielna praca uczniów służąca realizacji określonego zadania lub przedsięwzięcia (Barwinek, 2005). Zdaniem Wójtowicz (2001) jej wartość polega na tym, że metoda projektu jest samodzielnym realizowanym przez ucznia zadaniem, w trakcie którego zdobywa informacje lub opracowuje je, a następnie prezentuje w formie pisemnej, graficznej, inscenizacyjnej lub w formie przemówienia. Warto pamiętać ponadto, że projekt edukacyjny cechuje się wielometodycznością.

Wprowadzenie strategii nauczania, jaką jest projekt, zmobilizowało nauczycieli do odejścia od tradycyjnej roli w procesie dydaktyczno-wychowawczym, która charakteryzowała się zwykle jego organizacją i kontrolowaniem.

Dziś nauczanie ukierunkowane jest głównie na rozwój twórczego myślenia, podejmowania ryzyka, trudnych zadań, uczenia samodzielności, a także zapoznania uczniów z problemami, zagadnieniami, sytuacjami, które są elementem życia współczesnego.

Opinie nauczycieli o strategii projektu są podzielone. Jedni są krytycznie nastawieni do tej formy nauczania, nie mają stuprocentowego zaufania. Są jednak liczni pedagodzy, których zdania są bardzo pozytywne i zachęcają do wykorzystywania projektów w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Celem badań była ocena przydatności metody projektu dydaktycznego w kształceniu gimnazjalnym

METODA BADAŃ

Szkoła, nauczyciel, młodzież to podmioty o istotnym znaczeniu w rozbudzeniu więzi między lokalnymi społecznościami a macierzystymi regionami. Aby zdiagnozować realizację zagadnień regionalnych na lekcjach biologii przeprowadzono badania wśród 50 nauczycieli uczących na III etapie edukacyjnym. Wśród nich 39 reprezentowało szkoły miejskie w Starachowicach, zaś 11 – szkoły wiejskie w okolicznych miejscowościach.

W celu realizacji badań posłużono się techniką ankiety. Ankieta zawierała 21 pytań skierowanych do nauczycieli.

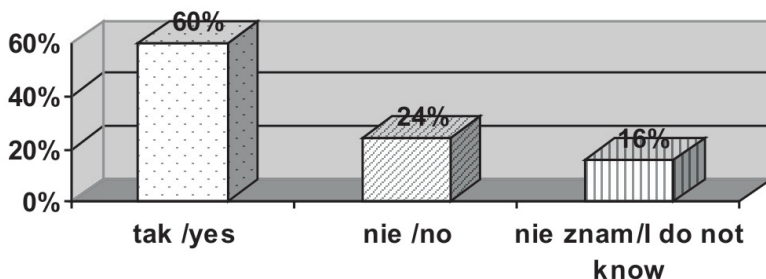
Pytania ankietowe pogrupowano na obszary tematyczne tak, by uzyskać informacje dotyczące:

- aktywności nauczycieli w procesie wdrażania nowych metod nauczania, w tym metody projektu dydaktycznego,
- oceny nowych metod edukacyjnych przez uczniów, poprzez rozwój pozytywnych postaw prospołecznych,
- aktywizacji życia szkoły w wyniku zaangażowania w realizowany projekt nauczycieli innych przedmiotów, rodziców, lokalnych organizacji,
- optymalnego wykorzystania różnorodnych środków dydaktycznych dostępnych w szkole i poza nią,
- wpływu wdrażanej metody dydaktycznej na rozwijanie twórczego myślenia, pogłębianie relacji uczeń – nauczyciel, inspirowanie do nowych wyzwań i inicjatyw,
- ogólnej oceny tej metody nauczania, poprzez jej odbiór w środowisku szkolnym (uczniowie, nauczyciele współpracujący w realizacji projektu), w środowisku lokalnym (samorządy, organizacje społeczne, instytucje lokalne).

WYNIKI BADAŃ

Wdrażanie metody projektu dydaktycznego realizującego treści regionalne w ankietowanych szkołach kształtuje się na poziomie 60%. Niepokój budzi

stosunkowo wysoki (16%) odsetek nauczycieli, którzy tej metody dydaktycznej nie znają w ogóle lub wykazują do niej negatywny stosunek (24%). Przypuszcza się, że wymagania niezbędne do realizacji treści przedmiotowych metodą projektu dydaktycznego w sposób kreatywny, angażujący wiele środowisk są zbyt obciążające nauczycieli, dlatego aż prawie połowa z nich nie chce się z nimi zapoznać lub je wdrażać (ryc. 1).

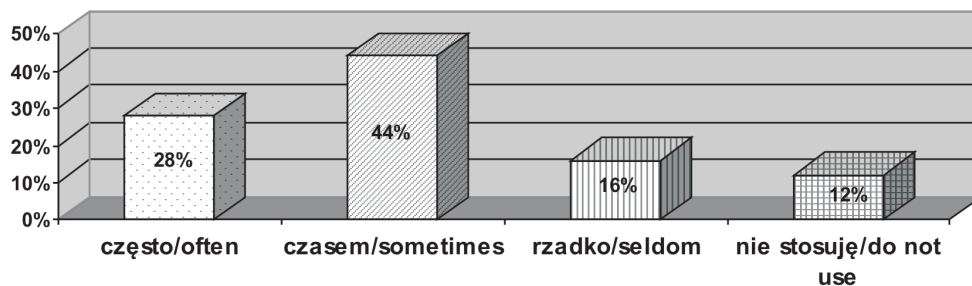

Ryc. 1. Wdrażanie projektów regionalnych na III etapie kształcenia

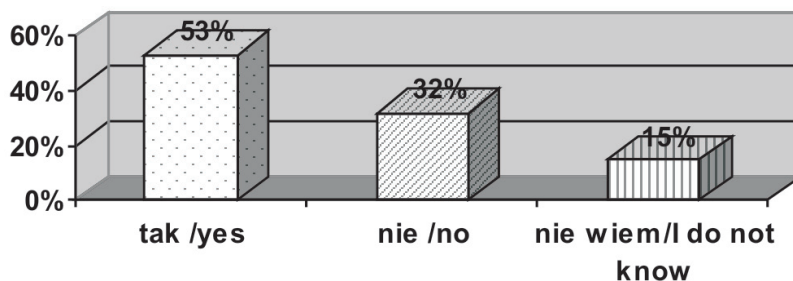
Fig. 1. Initiating the regional educational projects at the 3rd stage of education

Poznanie regionu i jego problematyki gospodarczej, historycznej, infrastruktury, perspektyw rozwoju turystyki podawane w postaci wiedzy encyklopedycznej obciążonej dużą ilością danych tabelarycznych, zestawień liczbowych i dat osłabia zainteresowania uczniów. Realizacja tych samych treści programowych metodą projektu wykazała, w opinii 86% ankietowanych nauczycieli, wzrost zainteresowań uczniów regionalizmem (2% respondentów udzieliło odpowiedzi negatywnej, 12% nie miało zdania).

Badania wykazały, że nauczyciele w swojej pracy z uczniem w 28% „często”, a w 44% „czasem” wprowadzają projekt regionalny, co świadczy o docenianiu roli tej metody (ryc. 2). Potwierdzają to wyniki ankiety przedstawiające zdanie respondentów o przydatności projektów edukacyjnych o tematyce regionalnej (ryc. 3).

Ryc. 2. Wprowadzanie treści regionalnych metodą projektu w procesie nauczania
 Fig. 2. Introducing the regional contents using the project method in the teaching process

Ryc. 3. Ocena przydatności projektu regionalnego w kształceniu gimnazjalnym
 Fig. 3. The evaluate of the regional project usefulness in the gymnasium education

Warto zauważyć, że projekt regionalny to istotny element w kształceniu gimnazjalnym. Pedagodzy, którzy podjęli trud wdrożenia nowej metody oceniają ją jako bardzo przydatną:

- rozwijającą horyzonty myślowe uczniów,
- rozbudzającą postawy prospołeczne,
- uczącą samodzielności myślenia,
- podejmowania nowych inicjatyw,
- zwiększenia decyzyjności młodzieży,
- odwagi w komunikacji międzyludzkiej,
- uczącą współpracy w zespole,

- pozwalającą na poznanie struktur samorządowych własnych regionów, organizacji społecznych działających w „małych ojczyznach”, inicjatyw lokalnych podejmowanych na rzecz rozwoju regionu.

PROJEKT stosowany w edukacji oznacza także:

- duże, długofalowe zadanie realizowane samodzielnie przez uczniów przy założeniu, że uczniowie mają decydujący głos na etapie wyboru tematu (inicjowanie problemu), planowania i podejmowania decyzji o metodach realizacji zadania oraz kryteriach oceny ich pracy,
- realizację przyjęcie i określenie zasad, reguł i procedur postępowania obowiązujących zarówno uczniów, jak i nauczycieli,
- ograniczenie roli nauczyciela – nauczyciel jako osoba wspierająca, wyzwalająca inicjatywę oraz monitorująca przebieg prac grupy uczniów.
- Stosowanie projektów jest przejawem podejścia przedsiębiorczego w nauczaniu, które w przeciwieństwie do podejścia tradycyjnego:
- skupia się na procesie dochodzenia do wiedzy, a nie na treści,
- ucznia, a nie nauczyciela stawia w centrum zainteresowania,
- z nauczyciela czyni organizatora procesu kształcenia, a nie nieomylnego eksperta w swojej dziedzinie,
- sprawia, że uczniowie aktywnie uczestniczą w procesie kształcenia i pracują zespołowo,
- kładzie nacisk na zastosowanie teorii w praktyce,
- ma charakter interdyscyplinarny,
- umożliwia uczenie się na błędach jako przeciwagę lęku przed popełnieniem błędu,
- zakłada elastyczność w ustalaniu tematyki zajęć, a nie sztywne trzymanie się programu nauczania.

PODSUMOWANIE

Regionalizm w nauczaniu dzieci i młodzieży jest ważnym aspektem dydaktycznym i ma znaczenie zarówno dla teorii, jak i praktyki szkolnej. Umożliwia on bowiem określenie podstawowych dążeń młodego pokolenia, pomaga w kształtowaniu celów życiowych, sprzyja organizowaniu warunków umożliwiających realizację społecznie wartościowych pragnień (Lewowicki, 1987). Głównym zadaniem edukacji regionalnej w zreformowanej szkole jest wprowadzenie ucznia w życie środowiska lokalnego najbliższego regionu, kraju ojczyste-

go i integrującej się Europy oraz współczesnego świata, zapoznanie z otaczającą rzeczywistością społeczną, polityczną i gospodarczą” (Wójtowicz, 2005).

Jak wykazały wyniki przeprowadzonych badań stosowanie projektów o treści regionalnej w kształceniu gimnazjalnym wpływa na wzrost zainteresowań uczniów.

Ankietowani bardzo chętnie podejmują tematykę regionalizmu. Są zdania, że metoda ta nie tylko pozwala na zaprezentowanie zdobytych wiadomości, ale również rozwija twórcze myślenie, pomysłowość, chęć współpracy z innymi.

Stosując projekt w procesie nauczania, uczeń poznaje walory swojego regionu – miejsca godne uwagi i zapamiętania, znane osobistości, warunki naturalne, położenie geograficzne, historię czy tradycje. Projekty integrują zespół klasowy, pomagają zaistnieć osobom mniej zdolnym. Uczą podejmowania decyzji, kształtują pewność siebie oraz ujawniają i rozwijają w uczniu różne uzdolnienia i zainteresowania. Odkrywają talenty poetyckie, redaktorskie, dziennikarskie, muzyczne, plastyczne, poetyckie, fotograficzne oraz ułatwiają uczniom poznanie własnych mocnych i słabych stron charakteru.

Zdaniem wszystkich ankietowanych stosowanie metody dydaktycznego projektu o tematyce regionalnej daje możliwość realizacji zagadnień regionalnych. W korelacji międzyprzedmiotowej badania wykazały, że najczęściej w realizacji zagadnień regionalnych współpracują nauczyciele takich przedmiotów, jak geografia, historia, język polski, informatyka. Dodatkowo respondenci wymieniali także muzykę, plastykę oraz chemię.

Wdrożenie metody projektu dydaktycznego wyzwała właściwe postawy prospołeczne i umożliwia poznanie tradycji własnego regionu, umacnia więzi z regionem, rozbudza „lokalny patriotyzm”.

Innowacyjność metody wskazuje na zmianę pozycji nauczyciela. Rola pedagoga sprowadza się do koordynowania przedsięwzięcia, pełnienia roli opiekuna pracy uczniów, systematycznej obserwacji ich pracy, dawaniu wskazówek, zachęcaniu do działania, co w efekcie ma prowadzić do osiągnięcia zamierzonego i wytyczonego celu. Następuje więc zmiana roli nauczyciela z pozycji kontrolera egzekwującego wyniki pracy na osobę wspomagającą, kierującą – opiekuna działań.

Literatura

- Barwinek G. 2005: Metoda projektu w edukacji regionalnej. „Geografia w Szkole”. 2: 105.
- Chałas K. 2000: Metoda projektów i jej egzemplifikacja w praktyce. Wyd. Nowa Era. Warszawa: 23.
- Głowacki St., Krogulec-Sobowiec M., Myzik M., Osiecki J. (pr. zb.) 1999: Metoda projektów jako narzędzie integracji międzyprzedmiotowej. Wyd. WOM. Kielce: 10.
- Lewowicki T. 1987: Aspiracje dzieci i młodzieży. Wyd. PWN. Warszawa: 67.
- Strzemecka T. 2006: Projekt – metodą aktywizującą i integrującą. „Nowa Szkoła” Miesięcznik Społeczno-Pedagogiczny. 7: 23.
- Wileczek A. 2002: Potencjał Projektu. Język Polski w Gimnazjum nr 4. Wyd. Pedagogiczne ZNP. Kielce: 75.
- Wójtowicz B. 2005: Edukacja geograficzna + edukacja regionalna + edukacja ekologiczna = edukacja holistyczna. „Geografia w Szkole” Czasopismo dla nauczycieli. 2: 12-13.
- Wójtowicz B. 2001: Scenariusze lekcji. Aktywizujące metody – optymalne efekty. Wydawnictwo M. Rożak. Gdańsk: 12.